

הצבי והצדק

יורל ע"י מוסדות קוסון בארצות
בנשיאות ארמו"ר שליט"א
בני ברק - נבטת זאב

מוזון בני שלשים

בס"ד • פרשת כי תבוא תשפ"א

גליזין מס' 29 • שנה א'

דברי תורה מאת ח"כ ארמו"ר שליט"א

אשר עשה עמו אלא דוחה את הדבר מוזמן לזמן ובני ובני
כבר הלך בעל הטובה מעמנו ולא הספיק זה להודות לו. ע"כ
אמר ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם פ' לא תדחה
לזמן אחר אלא תבא אל הכהן שיהיה בימך לזמן שעדיין
נמצא עמך. וז"ש בתרגו"ם כן, רב, והקשו עליו דלא מצינו
שיהיה מצוה להביא לכהן גדול דייקא, אך נראה הנה
דהכחן הוא רב בחכמה ובקדושה הוא המביא שפע לבנ"י
לכן תבא להודות לו שאינך כפוי טובה.

ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם.
פירש"י אין לך אלא כהן שבימך כמו שהוא. והקשו
המפרשים פשיטא דלא ילך אלא אל הכהן שבימיו. והרמב"ן
הקשה עוד דבשלמא לגבי שופט שייך לומר אין לך אלא
שופט שבימך יפתח בדורו כשמואל בדורו וצריך אתה
לשמוע לו, אבל מה ענין זה לכהן, והנה בתרגו"ם פ' ותעלה
לוח כהנא ד' יהו' ממני לכהן רב בימיו האינו ע"כ, ותמחו
עליו המפרשים דמה ענין כהן גדול אצל ביכורים, ובפ' יונתן
כתב דילין מו' דהכחן משמוע הכהן גדול, ותמחו דהא בכל
שבימך, וז"ש כהן רב בימיו האינו, פ' שבימים אלו הוא
בכה"ג אתמאה.

ויש לבאר בפשטות דאין כונתו לכהן גדול אלא לכהן
שיהיה צדיק וכו', והיינו כהן רב, והטעם דאפי"ו שבצדקה אין
בדוקין וכן במתנות כהונה אין נפ"מ לאיזה כהן נתון ומוקים
מצותו בכל גזא, אבל הכהן שכל ענין הבאת הבכורים הוא
כביכול מותנה והודאה להקב"ה על העבר ובא לקבל ברכתו
של הכהן על העתיד בדאי' יהוד' לתת לכהן צדיק, ואעפ"י
שאינו צדיק אלא לפי ערך בני דורו מ"מ אין לך אלא כהן
שבימך, וז"ש כהן רב בימיו האינו, פ' שבימים אלו הוא
נחשב לרב וצדיק, וז"ש ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים פ'
שהוא צדיק בדורו.

ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם. פירש"י
ז"ל אין לך אלא כהן שבימך כמו שהוא. והקשו ע"ז דפשיטא
דאין לו אלא כהן שבימיו. וי"ל דהנה המביא ביכורים צריך
להתחזק, והמתווה לא יוכל לפרש מעשיו אלא בפני מי
שהו בימיו ובזמנו כן דורו המביא את הנסיונות של אותו הזמן,
לאפוקי זקן מדור קודם וז"ש אין לך אלא כהן שבימך כמו
שהוא, פ' כמו אותו המתווה, לפניו יוכל לגלות את לבו ולא
בפני מי שאינו מעורב עם הבריות ואינו מזכיר את בני דורו.

את הארץ בהם, ופשיטא שמצויים עוד הרבה פירות בא"י וגם
נזכרו בתורה בתולדות ימי האבות מנוי עדשים [בראשית
כה לד], בטנים ושקדים וכדו', אבל במה שנכתב במצוות
התורה ואפילו בדברי תוכחה מפי ד' אודות ארץ ישראל לא
נאמר שום פרי אחר חוץ מו' המינים דוק ותשכח, כתיב ארץ
חטה ושעורה וכו', ובמצוות שביעית כן תעשה לכרמך לזיתך
[שמות כג יא], ובמרגלים כתיב ויכרתו משם אשכול ענבים ומן
התאנים ומן הרמונים [במדבר יג כג], וכן עשירית הארפה קמח
שעורים, ובקעת יריחו עיר התמרים [דברים ג לד]. וז"ל. וממה
שכתוב ולקחתם לכם פרי עץ הדור וכו' לא קשה משום דלא
הוזכר שם כמין פרי מאלה אלא לנטילה כמו ענף עץ אבות
וערבי נחל, וזה מדויק בדברי החינוך שכתב כי על הפירות
שהודיענו בתורה שהן בארץ וששיבחה בהן, על אותן צננו.

ושמת בטנא. פירש"י כתב רמז דשעור ביכורים א'
מששים, טנ"א גימ' ס'. והקשה החת"ס דא"כ הו"ל ושמט
בכלי, כלי עולה ג"כ ס'. ויש ליישב דרמזו יותר בתיבת טנ"א
שהוא גימ' א', פ' אחד מששים נלקח לבכורים ונשאר גימ' נט
והיינו טנ"א.

ושמת בטנא. מאי שנת הכהן שכתב טנא דייקא ולא
כלי או סל, ועי' בעה"ט רמז דשעור ביכורים א' מששים,
טנ"א גימ' ס'. וי"ל עוד דנדע שיש בתורה ד' חלקים והם
טנ"א טעמים נקודות תגין אותיות, ומוין דו"ז כתב בספרו
אור מלא טנ"א נוס' טעמים נקודות אותיות עיי"ש. והנה
בתיבת טנ"א חסר תגין, וי"ל מביאר בכתיב האר"י י"ל והנה
בשם בס' עמודיה שבעה עמודי הרביעי אתו [כ] דכל ישראל יש
השם שורש בתורה כדאמרו חז"ל ושמואל נוס' יש ששים
ר"בא א'ותיות ל'תורה, אבל הגרים הגוססים על ישראל אינן
אחוץ באותיות התורה אלא בתגין. והנה מכין שהגר אינו
יכול לקרוא דעתן [במדרס ד' פ'] הגר מביא ואינו קורא, לכן
חסר התגין שורש אחיזתו חז"ל ושמואל בטנ"א דייקא.

ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם. י"ל
הכונה דהנה מצות הבאת ביכורים באה ללמד ענין הכרת
טובה שלא יהיה אדם כפוי טובה כפירש"י, והנה הכהן הוא
האיש המתפלל על טובת בני' ובזכותו נמשך שפע ברכה
לעם, ומן הראוי לכל אדם לתת לו תודה על כך, אבל מדובר
העולם לפעמים אין אדם רוצה להודות למיטיבו על הטובה

ולקחת מראשית כל פרי האדמה. הרב חיד"א
הביא בס' חומת אגן קושית מהר"מ מן חביב דמאחר שחובות
ביכורים היא רק מו' מינים א"כ הו"ל פרי העץ ולא פרי
האדמה. ותירץ דמכין שמוביא בוסר דהיינו תאנה שביכרה
ועל בוסר הלא מכריזין בורא פרי האדמה. ועוד דאיכא חטה
שהיא ג' פרי האדמה. והרחיד"א דחה תירוציו ופירש דמ"ש
ולקחת מראשית כל פרי האדמה קאי אמותנת ארץ ישראל
והיינו האדמה שנתת לנו ע"כ. ונראה לבאר עוד כיון דקיי"ל
דטעה וביקר על פירות העץ בופה"א יצא משום שהעץ ג"כ
יונק מן האדמה, ובכלל שבעת המינים איכא תריוהו, ע"כ
כתיב פרי האדמה לשון הכולל שניהם, אבל אי הוה כתיבא
פרי העץ לא היה פרי האדמה נכלל בהו.

ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו'. וברש"י
מראשית ולא כל ראשית שאין כל הפירות חייבים בביכורים
אלא ז' מינים בלבד. ובמפרשים איכא כמה שיטות היאך
ממנעטין לו' מינים בלבד, והנה השימח משה הקשה דא"כ
אמאי כתיב כל פרי האדמה, דמשמע כולו ולא רק ז' מינים,
ותירץ ד' מינים הם ראשית ושורש לכל פרי האדמה עיי"ש.
ובאמת יש ליישב בפשיטות כדאיתא בספרי דאי לא הוי
כתיב 'כל הרי'א דראשית קאי אחיטה בלבד שהוא ראש לו'
מינים, ע"כ כתיב כל לחיוב כל שבעת המינים.

והנה הלימוד למנעט שאר מיני פירות מביכורים אתיא
מזו"ת שדכתיב ארץ וכתבי' להלן ארץ זבת חלב וכו' מה
להלן ז' מינים אף כאן ז' מינים כמבואר בספרי וברש"י כאן
[ועי' בס' דור אברהם על השפיר שפלג בה באריכות ליישב הקשיא
דא"כ אמאי אנטרין למיכתיב מראשית וכו', וע' ברבנו בחיי]. אך
בספר החינוך כתב עפ"י דרכו לבאר דחז"ל למדו לומר כן
כי אחר שלא הוזכרו פירות אחרים חוץ מאלו בתורה בשום
מקום, וציונו ברוך הוא להביא מארצנו ביכורי פירות סתם,
באמת יש לזון כי על הפירות שהודיענו בתורה שהן בארץ
וששיבחה בהן על אותן צינו ע"כ.

וראיתי שהקשו [בס' תורתך שעשועי לאדמו"ר הפני מנחם
מגור] שיהי בכמה מקומות מצוה בתורה פירות אחרים ואף
פירות שנשתבחה בהן הארץ כדכתיב בפ' מקץ קחו מזמרת
הארץ [באשית מג יא] ופירש"י מתורגם מדמנעט בארעא,
מעט צרי ומעט דבש נכאת ולוט בטנים ושקדים, וכ"כ וגזמול
שקדים [במדבר יג כג], וכתיב פרי עץ הדור וכו' [ויקרא כג ע"כ].
ובפשיטת יש ליישב דהנה כאן רק על פירות ששיבחו ד'

וידוי מעשרות. צ"ב למה נקראת א

יורדי מעשרות. צ"ב למה נקראת אמירה זו בלשון וידוי, וכן יורדי יקלטו תורה וש"ס לרבינו המר"ם מדייטשוב ע"ה? כי לא לעשר וכח פירש"י שהוא און הבעיר והוידוי, וז"ל בביתנו י"ה פ"ה מ"א? במנחה ב"ל האחרון הן מדייטשוב, והב"א ששעם יבין ב"ר א"ה? כי בערש צ"ל שכן הצדיק הנודע, ורמב"ם? נגד זלז"ה מרימנאב מפני מה הוא מתודה הא שבו הוא צריך לרשעו ית', והבג שבתיו"ל הרי"א ששעם הספרותו טעם על שנתו, ומה, אמנם עדיין איז מוכן שהרי שבו הוא שקים ונת מתודה, ומה שהסמינן לאדם כאשר מקיים מצות התורה נודה בתורה ובתפלה, אם הוא עושה כראוי איז יודע בעצמו ידיו לא עשה, ואם סובר בעצמו עשהה כראוי זה סימן ח'ו לא עשה כראוי, כך שמעתי שש"ס צ"ב אומר במנחה כיצד הוא יורד? וז"ל ויורד כראוי, כן ששעם ע"ה.

אחר שאומר עשיתי ככל אשר צויתני כלומר שקיים מצוות ד' כראוי, ע"כ להתרועע על שאלת ע"ש בשלימותו י"ק, וי"ל באופן אחר ע"ש שכתבנו ל' לענין בכורים שכל האמירה הזאת א"ע הגדת תודה וגם התנצלות על איחור עה, כ"ה, וי"ל וזה הוא מלשון הנה הבאת באיחור, פ"י מותרת עתה על שאלת וזה הוא כוונתו.

הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַד' אֶלְקִיךָ וְגו'.

[illegible]

ובמה לזוּזֵיל רחֵיר בּוּדָמִי בַּיִת לֵד'

ה' א"ד בלחש, וצ"ב הגי' תרי אמירות
ה' א' בלחש וא' בקול. ור"ל הדגה
בדוש תנחומא [תבוא א'] אינת צפה
ברוח הקודש שבי' אמות המושק
ידיד להחרב ובתכורים עתידין להפסק
הד' והתקין לישראל שיהיו מתפללין
ששה פעמים בכל יום ע"כ. ומצא דעה
עתיקה שבעשרה הוא עשרה התפלה, ורענן
תפלת שמונה הוא עשרה מעיני תפלה
חש ושוב חזר בקול, כל זה נמשך
ארוש התפלה במצות בתכורים פעם
ת' ואומר בלחש ופעם ב' ועינת ואמרת
ולו.

אֲדַמִּי אֶבֶד אֲבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיָּגֶר שָׁם בְּמֵתִי

למלך, וארמי אבד אבי. ג. עמרים רצה בן הארמי לאבדו, קודם
לאבד את אביו עקב, זהו ארמי אובד אבי, ואח"כ וידר
ירמיה כי לבן בלעם והיה מיועץ פרעה לכולת את בני
ישראל, זהו וידר (לבן) מצרימה. ושוב אח"כ ערבות מואב ב'פ'
קריג מואב מפני העם מאד כי רשע, זהו וידר וידר שם וכו' ויהי
למי גדול עצום ורם, פי' וידר הוא מואב במות מעט ארמי עצום
במות מעט כנגד ישראל גוי גדול עצום ורם, שוב עמד לבן

הוא בלעם לאבדנו כמש"כ וישלח מלאכים אל ברעם בן בעור וכו' לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני.

ארמי אבד אבי וירד מצרימה. צ"ב דלכאורה לא מצינו

ע"י טעם מירות יוסף חרדיו שבי עיבק תתקנו, וכל זה גרם להם לבן הארמי כי מדוי קנאה בא להם מלבן שהיה בעל מדות ומנוגות עי"ש. ויש להוסיף ולבאר באופן אחר, הדנה לבן עיבק את עיבק ובניו בביתו עשרים שנה, ומבאר שדוד בין רשעים כאלו ועמדו בצדקם וכל קלקלו זה גרם להם למכור בעצמם דין חשב ועמדו אפילו במצרים כשהטמאהו ולא יצקו, וכמו שאמר דין חשב עם לבן גרתי ותרתי צמות שמותי, אבל אם לא היה מעבך אותם

לשׁוֹן שהוא לשון הז"א עכ"ל. והרמז קו"ל היינו דיבור לזווגם יחד וע"י זה יהיה ושמחת בכל הטוב שע"י זה נעשה שמחה בעולמות העליונים, וזה ענין השמחה בביכורים, ומשו"ה מביאים ביכורים דווקא בזמן שמחה מעצרת ועד החג שאז הוא גמר היחוד כנודע.

התג מביא וקורא, מן החג העד תחובו מביא ואינו קורא. ולאכורה מה ענין תוכה לכאן, ועפי' ח"ל מביאר כמ"ש זקת"ק ק"י לביטוי מהר"ג פרשת י' בטוב ע"פ הגדה' היום וגו' ומדמה אוריו, וז"ל, לשון הגדת לא יצדק ודמורה כאילו הוא הגדה וסיפור מה שלא נודע עדיין (כמ"ש ישעיה מב ט וחדשות אני מגיד), ע"כ מופשט המונח לשון הדואר, ופי' הגדת לשון המשכה מעילא לתלת, וכבר ידעת כי אמיני עשילא עד הוד תאפשטש (תיקיד' ד ע"י ע"י שער הכללים פ"ד. והיונו חנושה

בה' ספרות מחדש דוא"ע עד השו"י, ובעניני תוכוח שם שבו הכונה עפ"י דרכו וכו', להבין במעט עד מ"ש בוה"ק ומקובלים אימנע מעילא עד הוד איתפשט, הנה ידוע דאומא עילאה היא בחינת נשובה עילאה המתגלה בימים הנוראים בראש השנה יום כפורים, והגמיר היא בסוכות והו"ר ושמיני עצרת, והנה הגם שהגמיר היא בשמיני עצרת ע"י חיות תשובה עילאה היא תשובה מאחבה, ועיקר התשובה להשי"ת יוכר בעת בא מצוה הבאה מזמן לזמן אז יוכר השמחה והאהבה להשי"ת וארבת מצותיו, והנה אין לנו מצוה הבאה מזמן לזמן אלא שמיני עצרת רק תנוכה שאז הו"ר תלל ללל ולחודות, וזו אימנע מעילא עד הו"ר איתפשט היינו עד תנוכה שהוא הזמן ללל ולחודות, הגם שיעיקר הנוס הוא בנצ"ח ע"י נצ"ח הו"ר ת"י פלגא גופא, ע"כ תלל ללל ולחודות וכו' ע"כ תלל לזמר הדתות היי ל"י אלקיך, הני מו"ש תחסי חסדים וכו', והנה בחודא שמשניך החסדים עד מדת הודו עכד"ק, ולפי כל הנ"ל מובן דמביא בכורים עד תנוכה כיון דאמא עילאה עד הוד איתפשט, אבל כיון אז כבר היחוד קול ודבור י"ב מביא לכבד ואינו קורא.

לבן אצלו לא היה עולה על דעתם לרדת מצרימה לגור שם אפילו בבשעת דחקם בימי הרעב מחמת ערות הארץ זוהמתה, נמצא ידיידת אבותינו למצרים גרם ע"י לבן, וז"ש ארמי אבד אבי ירד מצרימה, פ"י אבדו בזה שהביאו לירד מדעתו מצרימה.

ולא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. י"ל רמז עפ"י

התורה, וכן כתיב [במדבר טו לט] ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' למען תזכרו, וזה נרמז גם הכא, לא עברתי ממצותיך וע"כ לא שכחתי.

לא עברתי ממצותיך ולא שנת

על עברתי על צויותי דאמרנן בעלמא דעל דברי חורר
אזכור עברתי ממוצותי. וי"ל בדרך מוסר שכל מנהג של עבר על
איסור מופרש דעל פשטא, אלא אפילו לא מנהג מדרך המטווה
והמקובל מביט אבותי לשנות כמנהג עדת אחרת אלא עשה כל
דבריו כמנהג עדתו. וז"ש חז"ל (מס' פ"ה א"א ספ"ר תבא ש"ג) לא
הפרשתי קדן עש שאני מניז וכו', כל שהוא ממין אור ואינו
נשכיך לו ולמסורת אבותינו אסור לערבו להכניסן למנהגו, וזהו
לא עברתי ממוצותי, פ' לא נטיתי ימין ושמאל מדרך המקובל.

לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. פירש"י מלבוך

תק"ל היינו
חת בכל הטוב
עליונים, וזהו
איום בימורים
חג שאז הוא

לֹא אֲכַלְתִּי בָּהֶם	מֵעֶצְרַת עַד
רָאִיתִי קֹדֶשׁ יְדֹוֹתֵי	מִרְיָא וְאִינוּ

ועינים על שלוחתם, וכן פירש אאמ"ר ז"ל בספר תפוח חיים פ' עקב הכתוב לא על האדם לבדו יחיה האדם (בראשית [א] פ' שלא ישיבות את האדם לבדו ולא יחיה האדם לבדו יחיה האדם [שם] כ"ז) הלא פרוס לרעב לחמך [שם] ח"ש לא אכלתי באמי חיות כל האדם עכ"ל. ח"ש לא אכלתי באמי ממנו, פי' לא אכלתי בבחי' אני ואפסי אלא גם תחתיו ללוי וגור וכו'.

עניני חנוכה

וציל' ממות' [מספר] א' אצלה שנותן דאקער
 רק דיז פאן שניצל ממתיה, אז איהר זאקדק לשמה
 ולא איהר הבטיח הכותב, רק למי שנותן לשם
 דאקדק הובטח לו שמוציא זו תציל' ממות'
 ומדינה לש ויגרם. וז"ל אז נתתי ממנו למות,
 פ' לא יריתם כנס תעביתי מחמת מיתתו אז
 בשעת צרה דייקא, אלא עשיתי ככל אשר
 צויתני' דאקדק לש ממות' ז', והנה ש' ג'
 מדות גנותי' דאקדק ממנו' לש עז אקנים
 מבעת' פ' תרומה [כה] רמז בפ' זהב
 ותוחט ע"ש, ומי שאינו נותן בשמחה
 ובטוב לבב, שופו שזאק לתת עבור חולה
 וכדו' ל"ו. וכו' [ל' הכותב נתן עז חולה
 ירע לבבך בתתך לו] וזכרם טו' פ' תתן
 בשמחה בעודך בריא ולא תודקק לתת
 בשעת סכנה מותך צרה כשיהיה לבך דאקדק
 עליו.

עצם הבאת	עשיתי ככל א
----------	-------------

במזרם, כי ע"י קיום המצות נעשה יחד
ושמחה למעלה.

השקיפה ממעון קדשך וגו'. א

מבטקס זה נמשך קצת יותר משעה. במהלכו הוקראו שני חלקים מכתב האהבה של הרב חיים יהודה פיינשטיין, ראש ישיבת תומכי תמימים, לנשיא מדינת ישראל, אשר נכתב ב-1952, ובו נאמר: "אנחנו רוצים לראות את ישראל כמדינה יהודית, ואת כל מי שרוצה להיכנס אליה, יהיה זה יהודי או לא יהודי, יקבל עליה את כל חובותיה".

תורת של אבות

דברי תורה מרבותינו הקדושים זיע"א

לדרכי עבודה, דהנה היצ"ה הוא בתוך האדם מיום הולדו והיצ"ה אינו בא רק שנעשה בו י"ג ולכן נקרא היצ"ה תושב והיצ"ה נקרא גר, וצריך האדם להגביר היצ"ה על היצ"ה זה נקל לו אם יהי בשפלות. וזהו הגר היינו היצ"ה אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה שהוא יהי אצלך למעלה, והיצ"ה יהי ממילא למטה וזה תשיג אם ואתה תרד מטה מטה שאתה בשפלות והבן (אור מלא)

יתן ה' את מטר ארצך אבק ועפר מן השמים וכו'. פירוש שלא צטורך למטר שהוא לפעמים מכושל לעובדי דרכים, אלא העפר ואבק עצמו יהיה מבורך עד שיהיה וישקא את הארץ (תפוחי חיים)

כרם תפע ולא תחללנו. שותליד בניס זרע ברך ה' וככרם ה' צבאות, ולא תחללנו לשון ולא יחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בנך, וכן י"ל לגבי כרם ממש שתתנהג בכרם כדת וכדין במצות התלויות בארץ ולא תעשהו חולין (שם)

סליחות

אמרו דורשי רשומות והאלקים אנה לידו ו'שמותי לך מקום וכו' (שמות כא יא) ראשי תיבות אל"ל, הכונה ברמז הזה, אפילו האדם אינו מכין, הנה האלהים מזדמן לידו באלול מקום אשר ינוס שמה, היינו הרחוקי תשובה המעוררים אותו מן השמים, סופי תיבות אלו הארבעה תיבות בגימ' א"ס, רמז, מקום התשובה אימתי עליה לא מסוגל להשיג בחודש הזה, והוא המקום אשר ינוס האדם, ברוך המגיד מראשית אחרית, הגיד בתורתו זמן הניסה בראשי תיבות, והגיד באחרית התיבות מקום הניסה (בני ישישכר)

בצר לך ומצאוך כל הרברים האלה באחרית הימים. היינו אלול, כי אין לך אדם מישאל שאל יהיו מעוררין אותו בהרהורי תשובה בימים האלה, רק האדם מחויב להתאמץ בדבר כשרואה שמעוררין אותו מן השמים יחזיק באותו התעוררות ולא יתרפה. (שם)

לא בחסד ולא במעשים וכו' דלתיתך רחום והנון וכו'. מהראוי להבין למה תופסין לעיקר הב' מדות הללו דייקא, ונראה, להיות שדרשו חז"ל ותנותי את אשר אהון (שמות לג ט) אעפ"י שאינו הגון ורחמתי את אשר ארחם אעפ"י שאינו כדאי (ברכות ז), עד כן כשנאמרו אומרים לא בחסד ולא במעשים וכו' כדלים וכרשים וכו', הנה אבחנו מזכירים מלו הב' מדות רחום וחסד, הנצטרך להבין מזה אתה חונן ומרחם למי שאינו הגון ואינו כדאי כד"א ותנותי את אשר אהון ורחמתי וכו' (שם)

אל תשליכנו לעת זקנה. פי' לומר שנזדקנה התורה כטענת הפורקין עול, וכמ"ש חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה) בפסוק (משלי כג כ) אל תבזו כי זקנה אמן פי' בזה תאמר, אלא יהיו בכל יום חדשים, וכו' חז"ל (תורה מ"ש דברים כח ג) אשר לא ישא פנים לזקן, פירוש מי שמתברך בנפשו בטענה הנ"ל, כי הם חיינו גם בזמננו ונתנה לכל הדורות, ויהיה לזה שהקלות נתקיימו גם בזמננו וא"כ מכל"ש המעשים טובים והברכות שהם נצחיים גם בעת הזאת (תפוחי חיים)

אתא בזוהר חדש, **כל הבטחות ונחמות דישארין בהני קללות תניב.** אמרו חז"ל (מ"ק ד"ט ט"א) אמר רשב"י לרבי אלעזר בנו אנשים הללו אנשי דעה הם זיל לגביהון ויברכו וכו', אמרו ליה יהי צרן דתזרע ולא תחצד ולא תחזי שאת חדתא וכיוצא, ובא לגבי אביו ופירש לו אביו שכל זה הוא ברכות, תזרע ולא תחצד תוליד בניס ולא ימותו עיי"ש, ז"ל לפרש עפ"י אשר קבלתי מרבותי כשרואה הצדיק ח"ו איזה גזר דין הנגזר על האדם כגון שנגזר שהתבואה שזרע לא יקצור, הנה כאשר בא יבא האיש אל הצדיק אזי הצדיק במחשבתו מפרש שהיה לו טובה והיה לו בניס ויהיו לעולם, הנה המבטחה ורכבת על הדיבור הנה נמתק הדין ונתהפך הדבר לטובה, והנה תראה ככאן אמרו הצדיקים הללו בלשון כזה ונמתק הדין ע"י המחשבה לברכות, ומאין למדו זה הוא מהתורה שבאה וכושיכלל מלמעלה (חומות הגבוהות והנבחרות אשר אתה ב'טח' בהן, וכן אנתנו מתפללים אב הרחמים הישיבה בריצון את ציון תבנה 'חומות' ירושלים כי כך לבד 'בטחתי' אכירה"ה. (שמועה טובה)

והצר לך בכל שערך עד רדת חומתך הנהרות והבצורות אשר אתה בטה בהן. ירמזו לדברי השו"ע אור"ח (ס"א ס"ג) ראוי לכל ירא שמים שיהא מוצר ודואג על חורבן בית המקדש ואנתנו מובטחים שבונה ירושלים ה' ומקדש השלישי נבנונו יהי כביכול, ועד שלא יהיה המקדש וירושלים וחומותיהם נבנים אנו מצערים ודואגים, וזהו והצר לך בכל שערך עד 'רדת' (דייקא שהמקדש ירד בני ויטשכלל מלמעלה) 'חומות' הגבוהות והנבחרות אשר אתה ב'טח' בהן, וכן אנתנו מתפללים אב הרחמים הישיבה בריצון את ציון תבנה 'חומות' ירושלים כי כך לבד 'בטחתי' אכירה"ה. (שמועה טובה)

ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לך רגלך, ונתן יהוה לך שם לב רגז וכליון ודאבון נפש, ויהי חייך תלאים לך מנעך ופחדתך לילה ויוזם ולא תאמין בחיך. אמרו חז"ל (ברכות ה) לעולם ירגזו אדם יצ"ט על יצ"ה כו', אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא יעסוק בתורה כו', אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא ירחיק שמו כו', אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתתו כו'. זה מרומז כאן, וזהו ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהי מנוח לך רגלך, היינו לא יהי לך מנוח מכף הרגילות שתרצה לכופר ולא תוכל, ונתן ה' לך שם לב רגז כטעם לעולם ירגזו אדם יצ"ט על יצ"ה ר"ה היינו שתרצה לרגז את היצ"ט על יצ"ה, וכיון שלא תוכל יהי לך כליון עינים ודאבון נפש, הנה עצתך היא והיו חייך תלאים לך מנעך שיעסוק בתורה כי הוא חייך ואורך ימך, ואם לא תועיל אז פחדת לילה ויוזם חזק סוד הק"ש הנאמרת באימה ופחד ביראה ברתת ובזיע ודייקא לילה ויוזם על שם הכתוב שבכ"ך ובקומך, ואם גם זה לא תועיל אז לא תאמין בחיך שתחשוב מה חייך היום כאן ומהך בקבר וזהו ענין יזכרת יום המיתתו ועי"ה יהיה ניצול ויצנח את היצ"ה"ה (שמועה טובה)

אורו אתה בעיר אורו אתה בשדה. יש לפרש ולהכניס לברכה והיינו אורו אפילו בשעת ארה ומארה בעולם, אתה בעיר וכאילו אינו נוגע לך, אורו, אתה בשדה תעשה מעשיך ככלל יום ולא יגיע אליך מאומה (תפוחי חיים)

הנה אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה. יש לפרש

היום הזה ד' אלךך מצוך. פירש"י בכל יום יהיו בעיניך חדשים. י"ל איש ישראל העובד את ד' ומתעלה כל יום ויום ממדרגה למדרגה הרי בכל יום יש לו עבודה חדשה מצוות וסיגים חדשים שלא קיים אתמול, ח"ש בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כלומר שלא יעמוד אדם על עמדו אלא יתעלה בעבודת ד' בכל יום ויום. ועי"ה ל"ל שישתוקק כל יום כמו לדבר חדש כידוע שנפשו של אדם מתאווה לדבר חדש, ואיתא בראשונים דטעם מצוות ביכורים הוא כדי שישיר אדם תאוותו שמתאווה לפרי חדש ויקריבו למקדש, וזו הסמיכות למצוות ביכורים. ועי"ה לעולם לא יתייאש אדם ואפילו אם לא הצליח בעבודת ד' עד עתה ויכל להתחדש כל יום כאילו היום ניתנה ונאני דהנה הנה.

היום הזה ד' אלךך מצוך. פירש"י בכל יום יהיו בעיניך חדשים. הקשה השפת אמת וכו' התורה ביקשה שיטעה אדם את עצמו ח"ו בכל יום. וי"ל הכונה לכאורה מהו בעיניך חדשים חז"ל בכל יום יהיו חדשים, אך הענין הוא שהענינים יהיו חדשים בכל יום כמ"ש [תהלים קט יא] על גני באביטה נפלאות בותרתך, אך שהם אותן הענינים דאיתמול מ"מ יהיו בכל יום חדשים, וענין החידוש הוא בעיניו שיראה בכל יום בתורתך ראה חדשה כמ"ש והוא ענינו בראשית.

באר היטב. פירש"י בשבעים לשון, וברא"ם ובמהר"ל כתבו רמז הי"ט ב' בצרופו עולה שבעים, והיינו במספר הקדמי שחזור בכל פעם לתחילת ה' ה"י הי"ט ב' והוא בתו"ט סוטה [פ"ג מ"ה] עיי"ש. וי"ל הטעם שנרמז באופן זה דייקא, להורות שהמלמד תורה לתלמידים צריך לבאר ולחזרו ולבאר תחילה כמה וכמה פעמים עד שיהא שגור בפי התלמיד.

הסכת ושמע ישראל היום. הסכת הוא לשון ראה כמ"ש [בראשית יא טז] ואבי יסכה פירש"י יסכנה ברוך"ק [מגילה ד.] וכן שוכל סכין בפייה עיי"ש. ח"ש הסכת ושמע, כלומר שיהיו דברי תורה נלגדו בשני עיניהם בראיה ובשמיעה, כמ"ש אצל מלת תורה וכל העם רואים את הקולות, הולמז תורה לא ד' שיעיר עיניו בספר אלא צריך גם להשמיע לאזניו כמ"ש בגמ' [עירובין ד.] ערוכה בכל ושמורה, אם ערוכה ברכ"ה אברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת, תנא תלמיד אחד היה לרבי אליעזר שהיה שונה בלחש לאחר שלש שנים שכח תלמודו. ויש לרמז גם מ"ש בירושלמי [שבת פ"א ה"ב] ידאח בעל השמועה עומד כנגדו.

ואמר כל העם אמן. כתב בענין אמן בגימ' הו"ה אדנ"י ולכן גדול העונה אמן יותר מן המברך [ברכות נג], וכן הוא לשון חז"ל, ולאורה הו"ה גדול העונה אמן יותר מן המברך ולמה אמר לו המברך, וי"ל רמז מ"ן גימ' צ' כנגד צ' אמונים, כדאיתא בתיקון [צ"ג ע"א] והוא בספרי הלה ברא"ה תיבת דייקא צ' אמונים ד' קדושות ק' קדישים וק' ברכות, ולכן הוא גדול מן המברך.

ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול ד' אלךך. י"ל הכונה דו"ע עצמה תהיה הברכה, כי תשמע בקול ד', והיא ברכה הכוללת כל הברכות.

והיית רחוק למעלה ולא תהיה למטה. צ"ב למה לא כתב גם כאן ונתן רך למעלה וכו' כמ"ש ונתנך ד' לראש ולא לזנב. וי"ל הכונה דהנה כאשר אדם עולה לגדולה עלול להתנאות ולבא לידו ויחיותו הדעת וזה אסור כמ"ש בפרשת המלך [על"ז ח] בלתי רים לבבו נאחזי, ומי שעלה לגדולה ואינו נזהר בזה חלילה מלתכרוב על הציון, במהרה ירד מגדולתו והנה כתיב סוף פרשת ואתחנן [על"ז ז] לא מרובם וכו' כי אתה המעט מכל העמים, פירש"י לפי שאין אתם מגדלים עצמכם כשאר ממשפיע לכם טובה לפיכך חשק בכם כי אתם העומט המומטעץ לעצמכם כמו אברהם וכו' משה ואהרן וכו' לא מנבוכדנצר שאמר אדמה לעילוי וסתרובי לא וכו' עיי"ש. הנה מצינו דכל אלו שהתנשאו כמו נבוכדנצר וסתרובי לא נשארו למעלה אלא אבדו את גדולתם, ח"ש והיית רך למעלה, ר"ק לשון מיעוט, פי' אתה תעטף את עצמך ותתנהג בעוה"ב כהיותך למעלה, אזי לא תהיה למטה לא תרד ויכול להשיג מגדולתו.

ברוך אתה בנבואך וברוך אתה בצאתך. אמרו חז"ל [י"ט ק]. שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם מה ביאתך בלא חטא אף יציאתך בלא חטא. ומקשים הלא פעמים שביאתו של אדם לעולם על מנת לתקן מה שפגם בגלגולים קודמים וא"כ אף ביאתו לעולם חטא. וי"ל הכונה שתהא סיבת יציאתו מן העולם בלא חטא והיינו שלא יהיה ביד ח"ו חטא הגורם מיתתו כמ"ש [ברכות לג] על ערוד מיתת אלא החטא

מראש צורים אראנו תולדות אבותינו ורבותינו הקדושים וזיע"א

פעם אחת נכנס אל הקודש פנימה אל רבינו בעל הבני שלשים ז"ל גביר אחד נודע והניח על שולחנו של רבינו מעטפה מלאה בסכום גדול באמרו יקח נא רבינו ככל שיחפוץ, נענה רבינו לעומתו, אין לי חפץ במעותיך, רק הבטת בכל יום עשרה פרקי תהלים.

בהקדמת רבינו **השמועה טובה** לספר בני שלשים כתב, וראיתי כתב ידו ביד איש א' אשר שלחו א' אל כ"ק אבא מארי ז"ל להתפלל עבורו, והשיב לו על ידו שאם יקבל עליו להיות שומר שבת יתפלל עבורו ואם לא לא ישלח אליו שלוחים ולא יכתוב לו כי לא בא לזה העולם לאסוף הרק להכניס הנחשלים תחת כנפי השכינה.

דרכו של רבינו **הבני שלשים** כאשר היה מוזמן לברית מילה ובירך את הברכות ותפילת אלוקינו וא"גו"ה היה נותן שם לילד הרך הנימול לרוב בלא שאלת פי האב רק אמר מעצמו ויקרא שמו ביהושע פלוני בן פלוני. ואמר ע"ז גיסו הרה"ק ר' אלימלך שטאהר שם מלבד שהדבר הוא חידוש ואינו מצוי, גם כי הסכמת בעלי הברית להנהיג זו היא בגדר חידוש, אך גודל הפלא הוא בכך שמעולם לא קרה שנתן שם כשמו של אחיו או זקנו של הילד וכדומה מן השמות שא"ל לקרות, וזאת גם במקום שלא הכיר את בני המשפחה בשמותם.

פעם אחת בהיות רבינו **הבני שלשים** שובת את שבתו בבישוב אחד התאספו ובאו לכבודו חסידים רבים מכל הסביבה עם רב שבאו לשבות עמו. הגויים תושבי המקום נאחזו בהלה למראה ההמון שהתאסף כי מעולם לא הסכינו לראות ביישוב אנשים רבים כ"כ, ולא הבינו מה הרעש הזה. מתוך דאגה שאלו את שכניהם היהודים מה מתרחש ומה פשר התאספות היהודים כאן. מאחר שהיתה אז שנת בצורת בעלי הברית בחכמה והרגיעו את רוחם באמרים כי היות והשנה שחונה וגשם אין להרוות את האדמה, הזמינו רב גדול ומחולל פלאים שיביא תפלתו את הגשם. לרבינו נודע הדבר רק בצהרי ש"ק בעת עריכת השולחן בסעודת אדתיקא קדישא, אז גילו את אזניו ובקשו ממנו לפעול לירידת גשמים ולא יהיה חיולו השם ח"ו. נענה רבינו בנדיבות וסיפר, בדרישיו ובשרצה הרבי לרמוז שיביא מים חידושים נהג לומר, נו צים בענטשין (נו לצורך ברכה), ואילו בעת שהיה צורך לבקש על הגשמים היה אומר נו וואסער צום בענטשין (נו מים לברכה). הדבר יצא מפי קדשו והשמים נתקדדו בעבים ומטר ניתר ארצה ארצה והגשם הלך והתחזק עד שלעת מנחה כבר לא היה יכול איש לצאת מפתח ביתו.

הילוכם בקודש

עבודות והנהגות מרבותינו הקדושים מקאפאן וצוק"ל

מנהגי חודש אלול וימי הסליחות [היד]

יט. א-ל מלך יושב וגו' אמר רבינו האור מלא כנוסח סידור ר' אשר אשר מותוכו התפלל, ויש בו קצת שינויים מהנדפס בסידורים אחרים כגון 'למנהגת בחסידות, לא כרעתם להם' תגמול, א-ל הורית לנו לומר 'מדות' שלוש עשרה.

כ. בפזמון במוציא מנוח וכו' בפיסקא פנה נא אל התלואות וכו' אמר קשוב נא חנונה ה' אלקים צבאות.

כא. המסליחות לא נהגו לפנות את ארון הקודש לשמע קולנו ולא לשום תפילה רק בימי ראש השנה ויום הכיפורים.

כב. הויזיו אשמונו וכו' לא אמר רק פעם אחת, אבל התפילות שבין הייודים אמר, והרבה פעמים אמר במקומם הויזיו של הארז"ל של אם נתחייבת, הכתוב בקריאת שמע שעל המטה.

כג. מאחר שמע קולנו עד סוף הסליחות אמרו כל אחד לעצמו.

כד. כל הסליחות אמר בעמידה עד נפילת אפים ואז נתישב ונפל על אפיו עד ידיו השמאלית ונשאר בישיבה עד סוף הסליחות.

כה. נפילת אפים היה כשכבר האיר היום וכן בערב ראש השנה.

כו. ליום א' הפסיק בדבריו אחר הסליחות כי עוד לא קרא קריאת תהלים וכמנהגו שלא להפסיק מקודם, ונכנס תיכף לחדרו לעבודות הקדושה ולהנהיג להתפילה.

זו. נהג לסיים שני פעמים תהלים עם הציבור מיום ראשון של סליחות עד ראש השנה ואמרו אחר הסליחות דראב"ד, חוץ ממה שאמרו תהלים לעצמו מראש חודש אלול ואילך וכנ"ל, רק בערב ראש השנה וביום שלש עשרה מדות לא אמר תהלים לעצמו עוד הפעם אחר שכבר אמרו עם הציבור.

כז. מיום א' דסליחות עד ערב ימי החג לא כיבד להיות ש"ק רק לנשויו ומגודל זקן.

כט. זמן אמירת סליחות בחימים שלפני ערב ראש השנה היה בשעה שש, ובכל יום אחר אמירת הסליחות חזר לחדרו, ובא לתפילת שחרית בזמן הרגיל.

בינה לעתים

דברי התעוררות מרבינו בעל האור מלא זיע"א

שיטל ממך הצלם דקדושה, אעפ"כ בד"ר"ך אחד היינו ע"י חדש אלול 'תצא אליו' פי' יכול אתה לצאת למלחמה עם הציבור' דהיינו' בלתינו דתת ידך, 'ובשבעה דרכים' היינו ע"י ה' מדות אהבה יראה וכו' שתתנהג בהם בקדושה ע"י 'תנוס לפניו' תנוס לשון ארים נסי, והוא ענין הרמה והגדלה והיינו שתתנשא ותתגדל שיהיה לך הפנים דקדושה ככתחלה וכו'.

מאז לתשובה, והנה נודע כונת אלול (מ"ה מס' אלול) שהוא גנותן ב"ם דר"ך, ששמות כנס' דר"ך מאירים בשם ב"ן ע' כונת, וגם זאת נודע אשר ע"י חטאיו מפסיק ממנו ר"ל את צלם אלקים פנים דקדושה ופניו נהפכו לפני אויב, אבל על ידי התשובה ניתן לו בחזרה הצלם אלקים, וזהו 'יתן ה' הקב"ה נותן לך זה הכח שאף שאתה נגף' בעבירות וע"י 'לפני איבך' נהפכו פניך לפני אויב

כי תצא למלחמה על אויבך כו' ושבית שבי כו' וראית בשביה אשת יפת תואר כו' ולקחת לך לאשה, יתנן ה' נגף לפני איבך, בד"רך אחד תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו וגו'. נודע מזהר חדש ומספיק"ה שהקללות שבתוכה מלאים ברכות נחמות ומוסר ודרכי ה', ויש לפרש שהכתוב מלמד אותנו דרך ה' איך יכולין להמלט מן היצר"ר ובפרט בימים הק' האלו ימי אלול אשר הוא מוכן

שלא אחד בלבד וכו' אותו אחד היינו לבן, ולא הוא בלבד אלא שבכל דור ודור וכו'.

והיה כאשר שש וכו' בן ישיש ד' עליכם להאביר אתכם וגו'. המקרא הזה תמוה ולא ניתן לאמרו וכי ישיש הקב"ה בצרתן של בניו ח"ו, וכן הקשו בגמ' [מגילה י:] ומי חדי הקב"ה במפלתן של רשעים וכו' א"ר אלעזר הוא אינו שש אבל אחרים משיש דייקא נמי דכתיב ישיש ולא כתיב ישישו, ועדיין צ"ב. ויש לבאר דהנה ששון הוא ענין שמחה פנימית ושמוחה היא בחיצוניות, כן ביאר רבינו המולב"ם בביאורי השמות. ולבאר מהו ענין שמחה פנימית י"ל דהיינו לשמוח בזה שנעשה רצון ד' על ידו, ואעפ"כ שאינו רואה עדיין טובתו והנאותו בזה אבל מינו שם על כך שהוא אמצעי לקיום העולם ועל ידו נעשה רצון ההשגחה ובזאת כל מה דעבדי רשעים לטוב עבדי. ולבאר מהו חובטת לנו שאפילו בשעת צרה ר"ל גם כן לא יבעטו בנ"י ח"ו ולא ימרו ויחזרו אלא ישישו ויקבלו עליהם את הדין באהבה כי זהו רצון ה"ה יקויל לישועת ד' במהרה, וז"ש ח"ו הוא אינו שש אבל אחרים משיש פי' אין הכונה שהקב"ה כביכול שמח, אלא הבטחה היא לבניו שהם יקבלו רצון ד' ומדת ד' ג"כ בבחינת ששון וע"י יתפרק הכל לטובה אמר.

החול"ל כל חולי וכו'. ו"ל הנה מובא בשם הרדב"ז [תשובות הרדב"ז ח"ב סי' תשס"ט] שהקשה למה לא נכתבה נחמה בקללות של ויהי כי תבוא כשם שנכתבה אחר קללות של פ' בחוקות' [וכן הקשו ב"ח תבוא צ"ז ע"ב], ויתרין שאין צריך נחמה לפי שבפ' כי תבוא בקללות אין פסוק שלא הזכיר בו שם חו"ה המורה על רחמים, להודיע שהמדינה היא ברחמים על דרך ומוח' וידיו תרפינה ואין לך נחמה גדולה משו ע"כ. ובוה פירש בספר אמרי נועם את הפסוק בתהלים [לז כ] רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ד', הנה התוכחה שבפ' בחוקות נאמרה מפי ד' אבל התוכחה דפ' תבוא נאמרה מפי משה הוא הצדיק, והנה מפי ד' נאמרה מפי מ"ט קללות אבל משה אחר קללות והם רבות מפי' בחוקות אבל שובר בצדק כי נכתב שם חו"ה בכל פסוק, וזהו רבות רעות צדיק, ומכולם יצילנו חו"ה עכ"ה. ולפי"ז י"ל התינו קללות הכתובות בתורה שם חו"ה ימתיקם לרחמים אבל חללים ומכות שלא כתובות בתורה מי יצילנו מהם, וכל עם כל חולי וכל מכה אשר לא כתובה בספר התורה הזה יעלם חו"ה עליך, פי' גם בהם יעלה שמו ית' ישלח ידו וירפאם וימלט משחיתותם.

וירד מצרימה. פירש"י ועוד אחרים באו עליו לכלותינו. כלומר מלבד לבן, ז"ש בהגדה של פסח והיא שעמדה וכו'

ממית. וזו הברכה שתהא יציאתן מן העולם מיתת נשיקה ולא ע"י חטא ועון כשם שביאתך לעולם נעשתה ע"י מצוה ולא בחטא.

ובשבעה דרכים ינוס לפניך. פירש"י כן דרך הנבהלים לברוח מתפורים לכל צד. וקשה דא"כ שהוא דרך הבורחים מאי רבותיה דישיראל. ואולי י"ל הכונה דהבורחים ינוסו בבהלה לחיפז וידלגו אלא תוך מוחה הרודפים ובקל יהיה לשבותם, וז"ש בשבעה דרכים ינוס' לפניך דחול"ל ינוס מפניך דמשמע שיברחו מפניך, אך להל' מובן שפיר וזהו תנוס שינוסו ממך אלך.

תחת אשר לא עברת את ד"א בשמחה ובטוב לבב מרב כל. פירש"י בעוד שהיה לך כל. לבואה לפניך חול"ל קרב כל, ומאי קאמר מרב כל. וי"ל אולי הפי' מרב כל היינו מרב שחפצת הכל, זאת הסיבה שלא עבדת בשמחה, מרב כל, פי' מרוב תאות כל, תחת לשמוח בשפע שנתנו ד', היה מרובה דאנה שעדיין אין לו הכל, שכן מי שיש לו מנה רוצה מאתיים [קולת רבה פי"א ד"ה], והיא פיתית טובה.

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הוואת יעלם ד' עליך. צ"ב מהו אמרו גם,